

УДК 336.14:004

Строй Т. А.

Київський національний торговельно-економічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті відображені роль та призначення процесу бюджетування у діяльності будівельного підприємства. Досліджено процедуру створення внутрішнього звіту «План-фактний аналіз» за допомогою інформаційних технологій обліку. Визначено основні проблеми бюджетування на підприємстві в умовах нестабільності формування поточних бюджетів, запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: бюджетування, автоматизація, інформаційні технології, прийняття рішень, «План-фактний аналіз».

Постановка проблеми. Для будівельних підприємств здійснення бюджетування виступає одним із головних джерел одержання розгорнутої картини результатів господарської діяльності. На жаль, часом довготривале узгодження бюджетів, позбавляє управлінський персонал актуальними даними про інформаційні потоки, необхідні для нагального ухвалення рішень. Відсутність налагодженої автоматизованої системи облікової підтримки здійснення бюджетування призводить до того, що не залишається часу на остаточне узгодження бюджетів, унеможливується прагнення менеджменту проекту погасити негативні впливи й домогтися збігу фактичної траєкторії поведінки господарської системи з бажаною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання проблем автоматизації системи управління діяльністю суб'єктів господарювання, моделювання й проектування автоматизованих систем управління підприємством розглядалися у працях С. І. Волкова [1], Л. Дзагурова [2], В. М. Жеребіна [3], В. Б. Лібермана [4], В. О. Осмятченка, М. М. Матюхи [5], Р. С. Рашитова [6], В. С. Рожнова [7], А. М. Романова [8], В. Б. Тарасов [9], Шнайдермана [10] та інших вчених. Зокрема, В. Б. Ліберман підкреслював тісний взаємозв'язок процесів автоматизації бухгалтерського обліку й економічного аналізу, пропонуючи як початкові дані для автоматизації аналітичних розрахунків «використовувати вихідні показники, що одержуються в результаті автоматизації планових та облікових робіт. В. О. Осмятченко та М. М. Матюха зазначають, що важливим етапом побудови інформаційної системи є запровадження інформаційного забезпечення. Формулювання вимог до інформаційного забезпечення створюваної інформаційної системи електронної звітності визначає напрями проектування цієї системи, побудову концептуальної моделі даних. Р. С. Рашитовим пропонувався підхід до реалізації машинного континування первинних документів на підставі типу господарської операції, відповідно до якого дані документа піддаються автоматизованому перетворенню й підстановці отриманих у результаті сум у проведення, відповідні такому типу операції. У наукових працях В. С. Рожнова та А. М. Романова розглядалися теоретичні питання побудови й основ проектування машинної обробки економічної інформації, організації механізації окремих завдань і напрямів бухгалтерського обліку, пропонувалися підходи до механізації обліку в різних галузях народного господарства (на транспорті, у будівництві, у постачальницьких і збутових організаціях). І. Б. Шнайдерман досліджував формальні мови опису бухгалтерських методик у математичній формі, орієнтовані на подання методичного знання бухгалтерського обліку.

Вищевказані досягнення мають велике теоретичне та практичне значення. Однак, незважаючи на існування значної кількості досліджень у даному векторі, окремі проблеми провадження автоматизованої системи бюджетування залишаються невирішеними. Враховуючи вищезазначені обставини, можна дійти висновку, що тематика статті є актуальною.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Прийняття управлінських рішень на підприємстві все більше ускладнюється в зв'язку з неефективним використанням інструментів управління. Так, зокрема, відсутність налагодженої автоматизованої системи бюджетування не дає змогу визначити ряд відхилень, що виходять за межі допустимих факторів, чітко встановити причини відхилень фактичних показників від запланованих, виявити резерви для виправлення ситуації, терміново вжити заходів по виведенню об'єкта управління на плановий курс. Це особливо актуально для будівельних підприємств, що працюють з портфелем проектів коротко – і довгострокового періоду.

Мета статті. Метою дослідження є вивчення теоретико-практичних питань організації та здійснення план-фактного аналізу на основі бюджетування у системі інформаційних технологій будівельного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Бюджетування являє собою єдину систему планування, контролю та аналізу грошових потоків, а також фінансових результатів. Одним із найважливіших елементів бюджетування виступає фінансове планування – управління процесом створення, розподілу й використання фінансових ресурсів підприємства. Слід зазначити, що бюджет – це фінансовий план, іншими словами, план діяльності компанії на певний період, виражений у грошовій формі.

У результаті бюджетування складається сукупність фінансових планів, узгоджених між собою:

- бюджет руху грошових коштів;
- бюджет доходів і витрат;
- прогнозний баланс;
- оборотні бюджети для окремих підрозділів і для окремих будівельних проектів підприємства.

Бюджети можуть складатися як на найближчі місяці (поточне або оперативне планування), так і на більш тривалі періоди часу (тактичне, стратегічне планування).

Функції бюджетування на будівельному підприємстві ілюструє рисунок 1. Слід зазначити, що якісно нові умови для автоматизації, що впроваджуються на будівельних підприємствах, відкривають суттєво ширші функціональні можливості користувачам облікової інформації. Комплексна система автоматизованої обробки фінансово-розра-

хункових задач передбачає використання єдиної бази даних, яка утворюється з нормативно-довідкової, вхідної та вихідної інформації [11, с. 106].

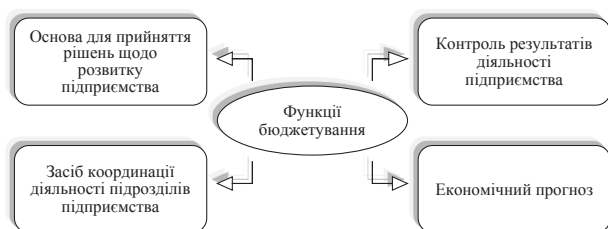

Рис. 1. Функції бюджетування

Інтеграція 1С бухгалтерського обліку з іншими функціями управління (взаємозв'язок із функціями оподаткування, аудиту, фінансового менеджменту й ін.) є закономірним результатом наявності об'єктивних тенденцій у розвитку підприємств в умовах ринку та конкуренції [5].

Так, зокрема, конфігурація «Управління виробничим підприємством» на платформі «1С: Підприємство 8.2» містить набір інструментів фінансового планування, що відповідає універсальній бюджетній моделі. За допомогою конфігурації реалізуються наступні функції:

- Планування руху коштів підприємства на будь-який період у розрізі тимчасових інтервалів, підрозділів підприємства, проектів, контрагентів, номенклатури тощо;

- Фінансове планування за кількома сценаріями; формування поточних бюджетів на основі стратегічних бюджетів та з корекцією за фактичним виконанням бюджету в завершеному періоді;

- Моніторинг фактичної діяльності підприємства в тих же розрізах, в яких проводилося планування;

- Складання зведеної звітності за результатами моніторингу;

- Контроль відповідності заявок на витрачання грошових коштів робочому плану на період;

- Фінансовий аналіз;

- Аналіз доступності грошових коштів;

- Аналіз відхилень планових і фактичних даних.

Типова конфігурація «Управління виробничим підприємством» на платформі «1С: Підприємство 8.2», розширена розділами «Бюджетування» та

«Казначейство» у вигляді доповнень, робить, здавалося б, неможливе – об'єднує роботу бухгалтера та менеджера в єдину гнучку, продуктивну та зрозумілу інформаційну систему. Адже їхня робота насправді тісно взаємопов'язана, тим не менше – це абсолютно різні функції. Програмне рішення «Бюджетування» призначене для планування бюджету руху грошових коштів, бюджету доходів та витрат, а також для план-фактного аналізу діяльності будівельного підприємства.

Розділ «Казначейство» дає змогу створювати так звані «Заявки на витрачання грошових засобів» на наступний місяць. Загальний інтерфейс цього документу наведений на рисунку 2.

Так званий «план» створюється проектним відділом (менеджерами проектів), маючи оперативну та прогнозну інформацію по майбутнім витратам та платежам. Далі вони підлягають узгодженню самим менеджером будівельного проекту, фінансовим менеджером та бухгалтером підприємства. «Факт» майбутнього звіту будується на основі первинних бухгалтерських документів, оформлених відповідно до вимог чинного законодавства. Таким чином, утворюється планово-фактична інформаційна оперативна база про можливі та фактичні майбутні витрати і платежі. Загальний механізм формування внутрішнього звіту «План-фактний аналіз» зображено на рисунку 3.

Упродовж місяця здійснені платіжні операції оформлюються типовими документами, створені на основі заявок менеджерів проекту та бухгалтера, таким чином здійснюється контроль витрат. У будь-який момент часу є можливість формувати звіт по періодам і порівнювати витрати й доходи по статтям бюджету, а головне – порівняти планові та фактичні витрати грошових коштів, уникати неплатежів та здійснювати належний контроль за рухом фінансових потоків.

Отже, отримані нові оперативні можливості відкривають шлях до якісно нового формату аналізу планових та фактичних витрат.

Таким чином, внутрішньо управлінський звіт «План-фактний аналіз» дає змогу:

- Аналізувати доходи та витрати по вісім підрозділам підприємства;

- Виявляти статті витрат/руху грошових коштів, що впливають на бюджет;

- Оцінювати підсумки роботи;

Заявка на расходование ДС

Номер: №В000019 от 04.03.2014 10:04:28 Статус: Утверждена (изменен 04.03.2014 17:29:25)

Форма оплаты: Безналичное

Тип заявки: Плановая

Тип платежа: Средняя

Документ основание: [Поиск]

Заявка Дополнительно

Организация:	Киевгорпроект ТОВ	Валюта документа:	грн	Курс:	1,0000
Сценарий:	Годовой по месяцам	Сумма:			92,00
ЦФО:	Админ киевгорпроект	Ставка НДС:	20%		
Статья оборотов:	Услуги связи	НДС:			15,33
Проект:	Музейный Ва	Сумма без НДС:			76,67
Контрагент:	Укртелеком ПАТ				
Договор контрагента:	№В01189910ДГ-0000006				
Дата расхода:	04.03.2014	Не позднее:	31.03.2014		
Назначение платежа:	Оплата конструкторских услуг за лютый месяц				
Назначение платежа упр:	Оплата конструкторских услуг за лютый месяц				
Исполнитель:	Татьяна Строй				
Ответственный:	Татьяна Строй				

Установленные взыскания

Объект взыскания: Заявка на расходование ДС №В000019 от 04.03.2014 10:04:28

Статус: Утверждена (изменен 04.03.2014 17:29:25)

Виза	Должность	Решение	Дата установки	Коммент
Физическое лицо	Пользователь	Установить не позднее		
Казначей	Согласовано		04.03.2014 17:29:47	
Верховодое Бога...	Согласовано	Мельниченко Ирина		
Сверх бюджета	Согласовано		04.03.2014 17:29:47	
Бухгалтер	Согласовано	Мельниченко Ирина	04.03.2014 10:05:04	
Главный бухгалтер	Согласовано	Татьяна Строй	04.03.2014 17:29:47	
Григоренко К.Е.	Согласовано	Мельниченко Ирина		
Финансовый директор	Согласовано		04.03.2014 17:29:51	
Мельниченко Ир...	Согласовано	Мельниченко Ирина		

Рис. 2. Заявка на витрачання грошових коштів у програмі «1С: Підприємство 8.2. Управління виробничим підприємством»

- Вести облік доходів та витрат по окремим проектам будівництва, що дасть інформацію про їх рентабельність;

- Відстежувати закономірності, що очікуються і не очікуються у роботі підприємства.

Висновки і пропозиції. Провівши дослідження, можна зробити наступні висновки. Те, наскільки об'єктивною буде база для управлінських рішень, визначається логікою, що закладається при побудові автоматизованої системи управлінського обліку: чим коректніше відображаються та аналізуються зібрані дані, тим ефективнішими будуть рішення управлінців. Запровадивши на будівельному підприємстві додатки «Бюджетування» та «Казначейство», можливе створення функціонального звіту «План-фактний аналіз». Таким чином, безпосередньо з'явиться можливість відслідковувати відхилення, планувати контролювати витрати, уникати перевитрат, коригувати «вузькі місця», передбачати створення актуальних забезпечень майбутніх витрат тощо. Цей звіт буде точкою опори у питанні прийняття рішень як для бухгалтера, так і для менеджера.

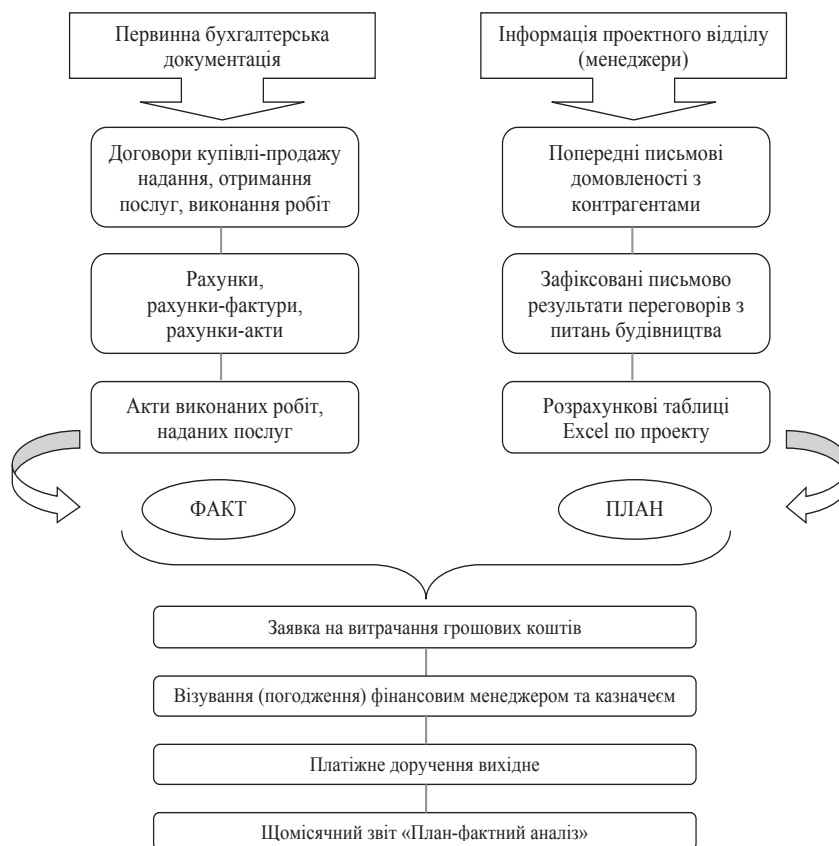

Рис. 3. Механізм формування управлінського звіту «План-фактний аналіз»

Список літератури:

1. Волков Е. А. Экономическая эффективность автоматизированного управления / Е. А. Волков, Л. Г. Никонова. – М. : Мысль, 1987. – 158 с.
2. Дзагуров Л. Опыт автоматизации крупных компаний / Л. Дзагуров // Финансовая газета. – 1997. – № 19. – С. 15.
3. Жеребин В. М. Автоматизация проектирования экономических информационных систем / В. М. Жеребин, А. Н. Романов, Б. Е. Одинцов. – М. : Наука, 1988. – 176 с.
4. Либерман В. Б. Автоматизированные системы обработки экономической информации / В. Б. Либерман. – М. : Финансы и статистика. – 1981. – 184 с.
5. Осмятченко В. О., Матюха М. М. Звітність як основа узагальнення вихідних даних в умовах застосування інформаційних технологій // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. ISSN 1994-1749. – 2013. Вип. 1(25). 2013. – С. 208-222.
6. Рашитов Р. С. Логико-математическое моделирование в бухгалтерском учете / Р. С. Рашитов. – М. : Финансы, 1979. – 128 с.
7. Рожнов В. С. Информационное обеспечение хозяйственной деятельности предприятия / В. С. Рожнов. – М. : Финансы и статистика, 1987.
8. Романов А. Н. Автоматизация обработки информации по учету и анализу в промышленности / А. Н. Романов. – М. : Финансы и статистика, 1981. – 224 с.
9. Тарасов В. Б. Новые стратегии реорганизации и автоматизации предприятий: на пути к интеллектуальным предприятиям / В. Б. Тарасов // Новости искусственного интеллекта. – 1996. – № 4. – С. 40-85.
10. Шнайдерман И. Б. Интегрированная обработка данных / И. Б. Шнайдерман. – М. : Статистика, 1977. – 151 с.
11. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології обліку : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2003. – 158 с.

Строй Т. А.

Киевский национальный торгово-экономический университет

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СИСТЕМЫ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Резюме

В статье отражены роль и назначение процесса бюджетирования в деятельности строительного предприятия. Исследована процедура создания внутреннего отчета «План-фактный анализ» с помощью информационных технологий учета. Определены основные проблемы бюджетирования на предприятии в условиях нестабильности формирования текущих бюджетов, предложены возможные пути их решения. **Ключевые слова:** бюджетирование, автоматизация, информационные технологии, принятие решений, «План-фактный анализ».

Stroy T. A.

Kyiv National University of Trade and Economics

EFFECTIVENESS OF BUDGETING IN CONDITION OF USING INFORMATION TECHNOLOGY

Summary

The article shows role and purpose of the budgeting process in development company. Investigated the procedure of making an internal report «Plan-fact analysis» in help with information technology. Determined the main problems of budgeting in the company in condition an unstable formation of current budget, proposed possible solutions.

Key words: budgeting, automation, information technology, decision-making, Plan-fact analysis.

УДК 657:658.153

Фурса Т. П.

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту

Тернопільського національного економічного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено теоретичні питання формування та класифікації оборотних активів підприємства в умовах ринку. Розглянуто критерії ефективності використання оборотних активів підприємств і особливості управління ними. Визначено їх оптимізацію на підприємстві.

Ключові слова: активи, оборотні активи, цінні папери, оборотні кошти, абсолютне вивільнення, відносне вивільнення.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ринкові відносини в Україні вимагають нових підходів до управління економічними процесами як на макrorівні, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. Особливого значення набувають проблеми створення механізмів управління фінансами суб'єктів господарювання, які б відповідали теперішнім вимогам часу та забезпечували достатній рівень прибутковості, ліквідності, платоспроможності.

Типовим економічним наслідком кризових явищ для більшості вітчизняних підприємств стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності їх діяльності. Разом з цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання та, відповідно, непослідовним застосуванням принципів організації оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні основи управління оборотними активами розглядаються у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: І. Бланка, Т. Головченка, А. Золотарьова, А. Карбовник, В. Коноплицький, В. Ковальова, М. Литвина, В. Маргасова, К. Мельничук, А. Поддєрьогіна, Є. Стоянової, Л. Соляник, А. Шило та інших.

Та все ж існує ряд теоретичних і практичних проблем, які ще залишаються невирішеними як на рівні промисловості в цілому, так і на рівні окремих підприємств. До них слід віднести оцінку ефективності використання оборотних активів, вдосконалення системи їх обліку, нейтралізацію впливу кризових явищ на їхнє формування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розробка досконалого механізму управління оборотними активами підприємств і дієве застосування його на практиці є досить актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування, регулювання обсягу і структури та використання оборотних активів сприяє підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового

циклів діяльності, а отже сприятиме платоспроможності і фінансовій стійкості підприємств.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження теоретичних засад функціонування оборотних активів підприємств та ефективне управління ними.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом максимізації прибутку суб'єкта господарювання є забезпеченість виробничого процесу необхідними активами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального функціонування підприємства.

Для початку дослідження необхідно приділити увагу питанню трактування терміну «активи». Так, на сьогодні різко виділяються розбіжності у назві та визначенні засобів, під якими в бухгалтерському обліку розуміють активи. Крім того, відсутня чітка відповідь на питання, що саме з позиції бухгалтерського, цивільного та господарського законодавства відображає у бухгалтерському обліку суб'єкт господарювання активи, майно або ресурси.

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), актив – це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід для суб'єкта господарювання [1].

Згідно з американським стандартом бухгалтерського обліку SFAC 6, активи – це ймовірні майбутні економічні вигоди, отримані або контролювані окремою компанією в результаті угоди або минулих подій. Визначення активів у МСФЗ та GAAP US за сутністю ідентичні та визначають дві основні характеристики активу – контрольовані суб'єктом господарювання ресурси та отримання в майбутньому економічних вигід.

Щодо облікового аспекту активи є ресурсами підприємства у вигляді конкретних елементів господарського обороту, а головним критерієм відображення їх в активі балансу.

Національні стандарти бухгалтерського обліку акцентують увагу на наявності двох основних умов: